

En ny beredskapssektor – för ökad försörjningsberedskap, SOU 2024:19

Sammanfattning

SKR tillstyrker en ny beredskapssektor för industri, bygg och handel samt anser att omfattningen av bygg behöver utredas vidare.

SKR tillstyrker att Tillväxtverket utses till beredskapsmyndighet och anser att byggnads- och reparationsberedskap (BRB) behöver utredas vidare.

SKR tillstyrker att Sveriges geologiska undersökning (SGU) utses till beredskapsmyndighet.

SKR anser att det är angeläget utreda omfattningen av Boverkets ansvar som beredskapsmyndighet och omfattningen av BRB inom den nya sektorn.

SKR anser att det är mer relevant att utreda Kammarkollegiets statliga inköpssamordning istället för Upphandlingsmyndigheten som beredskapsmyndighet med anknytning till nya sektorn.

Allmänna synpunkter

SKR instämmer i behovet av att komplettera nuvarande struktur med industri, bygg och handel. Det är positivt att näringslivets viktiga roll lyfts, men SKR anser att förståelsen och kunskapen om kommuners och regioner centrala roll i försörjningsberedskapen måste höjas inom staten. I de utredningar och regeringsuppdrag som nu pågår ser SKR en risk för att fokus blir på statlig administration, uppföljning och kontroll istället för det som behövs, vilket är en förmågehöjning. För att få till stånd en förmågehöjning krävs att resurser i första hand satsas på de som operativt utför uppgifter som är nödvändiga för försörjningsberedskapen. Utan erforderlig finansiering kommer det ta längre tid att nå nödvändig nivå. Att tillskapa flera beredskapsmyndigheter innebär utmaningar för samordningen.

En ny beredskapssektor för industri, bygg och handel (2.2)

SKR tillstyrker en ny beredskapssektor för industri, bygg och handel samt anser att omfattningen av bygg behöver utredas vidare. Industri, bygg och handel är centrala för försörjningsberedskapen och dessa samhällsfunktioner saknas i beredskapsstrukturen idag. Det finns fördelar med att varje sektor ansvarar för sin BRB, såsom kompetens inom sektorsområdet. Men även vissa nackdelar, t.ex. att sektorerna i vissa fall konkurrerar om samma resurser och att det finns ett fåtal leverantörer på marknaden. För att hantera detta behövs ett samordnade ansvar. MSB har redan idag ett samordningsansvar mellan sektorerna och enligt förslag¹ även ett nationellt samordningsansvar för försörjningsberedskapen. Det bör utredas och sedermera förtydligas om MSB även ska ha ett samordnade ansvar för BRB över sektorsgränserna.

Då merparten av leveranskedjorna är globala behöver kompetens om utrikeshandel finnas i sektorn.

Tillväxtverket utses till beredskapsmyndighet (2.3)

SKR tillstyrker att Tillväxtverket utses till beredskapsmyndighet och anser att bygg- och reparationsberedskap (BRB) behöver utredas vidare.

Tillväxtverket föreslås utses till beredskapsmyndighet med ansvar för samhällsfunktionerna industri och handel i de delar som ej omhändertas av övriga beredskapsmyndigheter. Enligt förslaget ingår även ansvaret BRB inom samhällsfunktionerna industri och handel. Tillväxtverket har delvis verksamhet idag som är relevant för uppdraget som beredskapsmyndighet, men även flera tillkommande uppgifter där verket i nuläget saknar kompetens och erfarenhet, bl.a. inom BRB. Med tillskapandet av fler beredskapsmyndigheter ökar behovet av resurser och kompetens. Till viss del kommer beredskapsmyndigheterna konkurrera om liknande kompetenser och det kan medföra en längre uppbyggnadstid.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) utses till beredskapsmyndighet (2.4)

SKR tillstyrker att SGU utses till beredskapsmyndighet. Den kunskap som SGU besitter är av vikt för industri, bygg och handel och det motiverar bland annat att en jourorganisation skapas. För att på så sätt säkerställa att SGU kan bistå även under kris och höjd beredskap.

¹ En modell för svensk försörjningsberedskap, SOU 2023:50.

Boverket utses till beredskapsmyndighet (2.5)

SKR anser att det är angeläget att utreda omfattningen av Boverkets ansvar för bygg som beredskapsmyndighet och omfattningen av BRB inom den nya sektorn.

Boverket har för närvarande ingen beställarorganisation eller operativ byggledningsfunktion, och det behöver utredas i vilken omfattning myndigheten kan komma att behöva bygga upp en sådan funktion. BRB är av stor betydelse för kommunerna. Exempelvis när räddningstjänsten avslutat en insats måste det finnas en aktör som tar vid och städar upp och genomför brådskande reparationer på platsen. Det behöver utredas och tydliggöras om varje sektor ska ansvara för BRB eller om det finns fler fördelar med att en sektor ansvarar för övergripande BRB. Som anförts ovan riskerar tillskapandet av flera beredskapsmyndigheter inom delvis samma funktion leda till konkurrens om resurser och kompetens, varför det är angeläget att tydliggöra gränserna för uppdraget.

Reparation, drift och underhåll av byggnader innebär även i allt större utsträckning insyn och hantering av komplexa system som styr installationstekniska lösningar. Dessa lösningar kopplas i större utsträckning upp mot stora och övergripande plattformar för en effektivare samkörning och översyn för ansvarig driftpersonal. Det innebär en ökad sårbarhet vid obehörig insyn. Cybersäkerheten är en viktig aspekt att ha med i överväganden vad gäller utformningen av ansvarig sektor. Flera beredskapssektorer som delar på ansvaret kring bygg och reparation och där gränsdragning kan bli vag, innebär större risker att hantera säkerheten med känsligt information i komplexa styrsystem. Det är viktigt att ansvarig beredskapsmyndighet inom området har kompetens i frågor som berör byggnader och fastigheter vad gäller drift och underhåll, speciellt ur ett säkerhetsperspektiv.

Fristående beredskapsmyndigheter (3.4)

I kapitel 3 presenterar utredningen överväganden, som SKR uppfattar som inriktningsförslag för fortsatt utredning eller hantering. SKR instämmer i att Tullverket som redan är beredskapsmyndighet har verksamhet och uppgifter som är av betydelse för den nya sektorn industri, bygg och handel. Även Kommerskollegium har kompetensen som är relevant för den nya sektorn, men SKR anser inte att Kommerskollegium behöver bli beredskapsmyndighet för att få i uppdrag att stödja sektorn. SKR instämmer i att dessa myndigheter samt även den statliga inköpssamordningen behöver arbeta fram ett system för samverkan med den nya sektorn för att vid kriser ha en etablerad metod och kontakter.

Upphandlingsmyndigheten

SKR anser att det är mer relevant att utreda Kammarkollegiets statliga inköpssamordning istället för Upphandlingsmyndigheten som beredskapsmyndighet med anknytning till nya sektorn.

Utifrån ansvarsprincipen ska den som ansvarar för en verksamhet i normalfallet även ansvara för den verksamheten under fredstida kriser och höjd beredskap. Den statliga inköpssamordningen inordnad under Kammarkollegiet har som uppgift att

samordna statens inköp och tecknar nationella ramavtal för alla statliga myndigheter och i vissa fall även kommuner och regioner. Inköpssamordningen arbetar operativt med inköp och har erfarenhet av försörjningsanalyser, kategoristrategier, behovsanalyser och handelsflöden. De har även kunskap om befintliga avtal som vid en kris i första hand gäller. Den statliga inköpssamordningen har även möjlighet att arbeta med försörjningsberedskapen kontinuerligt under behovsanalys, upphandling och avtalsuppföljning. Upphandlingsmyndighetens roll är att ge stöd och information om upphandlingsreglerna, de utför inga upphandlingar för andra. För det fall att det förslag som utredningen nationell samordning försörjningsberedskap realiserar kommer Upphandlingsmyndigheten få i uppgift att ge stöd även om försörjningsberedskap, vilket SKR har tillstyrkt. Denna uppgift medför inte att Upphandlingsmyndigheten behöver utses till beredskapsmyndighet.

Konsekvenser för kommuner och regioner (6.5)

Utredningen skriver att om förslagen genomförs tillkommer ett antal beredskapsmyndigheter, men utredningen bedömer att kostnaderna för de uppgifter som tillkommer för kommunerna och regionerna är begränsade i förhållande till de uppgifter som redan ska utföras enligt beredskapsförordningen. SKR anser att det utifrån detta delbetänkande är svårt att uppskatta de tillkommande kostnaderna som ska täckas av den kommunala finansieringsprincipen. Både utredningen om kommunernas och regionernas beredskapsansvar² och denna utrednings slutbetänkande behöver beaktas för att säkerställa rätt finansiering.

Exempelvis transportsektorn innefattar samhällsviktiga funktioner med olika aktörer och huvudmän där staten inte har rådighet. Exempelvis för enskilda vägar har många kommuner ett frivilligt åtagande för drift- och underhåll för att säkerställa god tillgänglighet för invånarna och viktiga samhällstransporter. Kommuner och regioner äger även hamnar och flygplatser. SKR anser att ett förtydligande av ansvar för BRB bör utredas i samråd med kommuner, regioner och andra relevanta aktörer. I det fortsatta arbetet bör beroendet av ett fåtal entreprenörer på marknaden beaktas. SKR bistår gärna med sin kompetens inom området.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande

² Kommuners och regioners grundläggande ansvar och huvudsakliga uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap, dir. 2023.52